

Dalibor
Prančević,
Dora Derado

ISTRAŽIVAČKI ZNANSTVENI PROJEKT

Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj: skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije

Manifestations of Modern Sculpture in Croatia: Sculpture on the Crossroads Between Socio-political Pragmatism, Economic Possibilities and Aesthetical Contemplation

Akronim: CROSCULPTURE

Trajanje: 36 mjeseci

Voditelj projekta: doc. dr. sc. Dalibor Prančević

Suradnici: prof. dr. sc. Aleksandar Jakir, dr. sc. Ljiljana Kolešnik,
dr. sc. Sanja Horvatinčić, dr. sc. Ivana Mance, mr. sc. Davorin Vujčić,
mr. sc. Daniel Zec, dipl. pov. umj. Darija Alujević,
dipl. pov. umj. Barbara Vujanović

Doktorandi: dipl. pov. umj. Božo Kesić, dipl. pov. umj. Dora Derado

Službene mrežne stranice:

<https://crosculpture.wixsite.com/crosculpture-hrzz>

Nekoliko je temeljnih zadataka i ciljeva koji se pokušavaju postići ovim istraživačkim projektom. To su ponajprije propitivanje i analiza moderne kiparske produkcije u Hrvatskoj te određivanje njezinih vremenskih i problematskih zadatosti. Predloženi okvir promatranja modernoga kiparskog pitanja

u Hrvatskoj jest vremenski kontingent koji seže u posljednja desetljeća 19. stoljeća i proteže se sve do sredine 70-ih godina 20. stoljeća. Međutim, takav okvir rastezljivih je granica i podrazumijeva mogućnost slaganja dijakronijskog spektra pojave stanovitih kiparskih fenomena, kroz različito vrijeme i kroz različite prostore.

Kontekstualne platforme na kojima se analizira kiparska produkcija također su raznovrsne, no baza su one društveno-političke, ekonomske i estetske profilacije.

Jedan od važnih projektnih zadataka odrediti je i glavne aktere koji su svojim morfologijama izvršili značajan utjecaj na kiparstvo u Hrvatskoj, ali su djelujući van domovine bili predstavnici i važni emisari umjetnosti sredine iz koje su potekli. Te umjetnike bit će zanimljivo sagledati u složenim dinamikama odnosa umjetnosti dominantnih centara i periferijskih sredina. Važan segment projektnog istraživanja je i uključivanje rodnog raslojavanja u domeni kiparskog rada, gdje je angažman kiparica mahom zanemaren ili vrlo oskudno obrađen. Nadalje, valja naglasiti kako će se istraživački fokus staviti podjednako na komornu skulpturu i njezino umnažanje, cirkulaciju i recepciju, ali i na velike javne projekte za koje su bile potrebne složene financijske konstrukcije i društvenopolitički konsenzus. Svi ti faktori znatno će utjecati na pojavnost skulpture i njezinu oblikovnu mijenu. Ovaj projekt svakako podrazumijeva propitivanje i nadogradnju već postojećih pregleda moderne kiparske produkcije u Hrvatskoj istraživanjima o pojedinim kiparima, njihovim međuosnosima i utjecajima (kako u Hrvatskoj tako i u Europi i šire) te faktorima koji su utjecali na njihovu umjetničku produkciju.

Ukratko, istraživanja zastupljena na ovom projektu zašla bi u specifično “dubinsko mapiranje”, odnosno obradu moderne skulpture u Hrvatskoj kroz različite prostorne i vremenske slojeve te bi se pokušale sagledati okolnosti unutar kojih se kiparska produkcija oblikovala, kasnije baštinila i uvijek nanovo interpretirala. Termin “dubinsko mapiranje” u područje humanističkog rada, osobito digitalne humanistike, uvodi David J. Bodenhamer tumačeći kako ono predstavlja pristup nekoj humanističkoj temi kao palimpsestu, višeslojnom,

promjenjivom, dinamičnom konceptu, odnosno križištu povijesnih zbilja i suvremenih očišta (David J. Bodenhamer, “The Potential of Spatial Humanities”, u *The Spatial Humanities: GIS and the Future of Humanities Scholarship*, ur. David J. Bodenhamer, John Corrigan, Trevor M. Harris, Indiana University Press, 2010., str. 14–29). Upravo je jedno takvo “križište” i skulptura koja je kroz vrijeme i prostor mijenjala svoje kontekstualno ruho kojega sada valja pobliže sagledati i analizirati te generirati nova saznanja i poglede.

Metodologija istraživanja zapravo uključuje sve uvriježene metode i alate kojima se služi povijest umjetnosti, ali i ostale humanističke discipline. To su ponajprije oblici arhivskog rada u zemlji i inozemstvu te analiza prikupljenog i selektiranoga arhivskog materijala. Važnu sastavnicu ovog znanstvenog projekta u metodološkom smislu čine i terenska istraživanja, kojima bi se markirala mjesta na kojima se pojavljuje skulptura ili pak čuva memorija o njoj. Nadalje, posredstvom vizualizacija uporabom posebnih informatičkih programa pokušale bi se dobiti zorne geografske mape događanja kiparskih scena na kojima su djelovali naši umjetnici te bi se lakše pojasnile njihove pozicije i povezanosti s različitim kulturnim okružjima. Ovakav pristup zadire u metodološko polje digitalne humanistike ili, preciznije, digitalne povijesti umjetnosti što su iskustva koja u područje povijesti umjetnosti u Hrvatskoj po prvi puta uvodi interdisciplinarni projekt HRZZ-a “Moderne i suvremene umjetničke mreže, umjetničke grupe i udruženja. Organizacijski i komunikacijski modeli suradničkih umjetničkih praksi 20. i 21. stoljeća”, što ga na Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu vodi dr.sc. Ljiljana Kolečnik.

Konačni ishod ovako postavljenog projekta bila bi knjiga radnog naslova *Moderna skulptura u Hrvatskoj: protagonisti*,

radovi, konteksti koja bi prije svega propitala zanemarene i potpuno nepoznate segmente moderne kiparske produkcije u Hrvatskoj, kao i osuvremenjena čitanja njezinih kanonskih primjera. Na knjizi bi osim članova projektnog tima sudjelovali i pridruženi stručnjaci koji bi svojim uže profiliranim istraživanjima i novim interpretacijama doprinijeli potpunijem pregledu modernog kiparstva u Hrvatskoj, Važno je naglasiti kako bi zasebna publikacija bio i leksikon modernog kiparstva koncipiran kroz seriju koncepata važnih za pristup i analizu modernog kiparstva. Na njemu bi također osim članova projektnog tima radili pozvani stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva, koji bi svojim ekspertizama značajno upotpunili sadržaj i kvalitetu publikacije.

Kako bi se ostvarila što dinamičnija diseminacijska aktivnost, zamišljeno je da se struktura projekta i rezultati istraživanja izlože na brojnim međunarodnim znanstvenim konferencijama i skupovima gdje bi se iznijeli specifični pogledi na određene segmente modernog kiparstva u Hrvatskoj i njegovo “snalaženje” u okviru europskih i svjetskih tendencija. Također su kao važne aktivnosti planirane i dvije međunarodne konferencije o skulpturi na Filozofskom fakultetu u Splitu: “Kiparstvo i kultura modernizma: historiografski pristupi i kritičke analize” (2017.) i “Skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije” (2018.). Na konferencijama će kao pozvani predavači gostovati prominentni stručnjaci za skulpturu, pa je tako za

konferenciju u 2017. godini najavljen dolazak dr. sc. Penelope Curtis (Calouste Gulbenkian Museum – Calouste Gulbenkian Foundation, Lisabon, Portugal) i dr. sc. Catherine Moriarty (University of Brighton, Velika Britanija). Među projektnim aktivnostima zamišljena je i popularizacija projekta kroz dvije radionice što bi se organizirale u Splitu: “Misli skulpturu” (2018.) i “Skulptura i kultura” (2019.). Valja naglasiti kako su kao posljedica intenzivnog rada na projektu već u prvoj godini u katalogu izložbe radova Ivana Meštrovića *Jadranska epopeja* objavljeni opsežni tekstovi Barbare Vujanović i Dalibora Prančevića (Międzynarodowe centrum kultury, Krakow, 24. srpnja–5. listopada 2017.). Ovakvim aktivnostima grana se mreža suradnika, što će uvelike doprinijeti vidljivosti projekta kao i stvaranju svih budućih suradnji.

Izazovi projekta “Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj: skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije” jesu izmaknuti lokalna mjerila prosudbe modernog kiparstva u Hrvatskoj i uvesti primjere kiparske djelatnosti u diskurzivan prostor o deprovincijalizaciji hrvatskog kulturnog prostora (tim više što je jedan značajniji dio kiparske produkcije i nastao eksteritorijalno). Time bi se olakšalo uključenje hrvatskog kiparstva i inherentne problematike u opće preglede skulpture, horizontalno šireći povijesno-umjetnički rakurs. x